

ובסוף יישאר רק הכובע צף על פני המים

אוניה שוקעת

לגבש בשורה חדשה, מחשמלת, שתגרום להמוני צעירים להסתער על סניפיהם המילגה, להירשם ולהתגייס? סיסמות — יש הודעות לעיתונות לשירוד בשבת בבוקר, כשאין חרשות — ועוד איד. נאומים בפורום של סוכני-ביטוח — למה לא.

אבל בשורה? מסר חדש? ההרגשה שהכל מתחיל מחדש, שיוצאים להרפתקה גדולה וחדשה?

די בהצגת השאלה כדי לדעת את התשובה. האם משהו מעלה על דעתו כי מילגת העבודה תגרוף ניצחון סוחף כאשר יעמוד בראשה רשימה משה שחל? כאשר יישא את דיגלה מוטה גור? כאשר מועמדה לראשות-הממשלה יהיה גר יעקובי?

ואם נתעלם מקבוצה זו, ונחפש בקרב הדור הבא של מנהיגי מילגת העבודה — האם שם התמונה מעוררת יותר? האם שם נראה כיום המנהיג הכריזמטי של מחר או מחתרתים, האיש שיביא בכוא היום את הגאולה?
אינני רואה. אף לא אחד.

אבל כל העובדות העגומות האלה אינן אלא סימפטומים. לא הן המחלה. המחלה היא הרבה יותר עמוקה.

מיפלגה חיה, מיפלגה המאמינה ביעודה, מסוגלת להתגבר על כל סימפטום פאתולוגי. היא יכולה לגייס מתוכה כוחות חדשים, אנשים חדשים, מסרים חדשים.

אבל מיפלגת העבודה אינה מיפלגה חיה. ואולי נכון יותר לומר: זוהי מיפלגה הגוססת לאיטה, המד אברת את החשק לחיות.

הרופאים נוהגים לומר לחולה במצב טרמינלי: הכל תלוי בך. אתה צריך להילחם. כל עוד אתה רוצה לחיות, כל עוד אתה מוכן להילחם, יש תיקווה.

אבל באישר החולה נוטש את המאבק, כאשר הוא מרסה מן החיים, איזו תיקווה יש לו?

כאופן אובייקטיבי יש למיפלגת העבודה מכשירי-כוח אדירים. יש לה מאות מוסדות, קרנות, מעוזים פוליטיים וכלכליים, אשר יכלו להיות בעלי-עוצמה. אך מיטב הסנקים והתותחים אינם עוזרים לצבא, אשר קציניו וחיליו איבדו את הרצון להילחם.

איש בשרון יש למיפלגה פיל לכן גדול ויפה, בית ברל. שנועד לגידול דור חדש של מנהיגים. מישהו יודע שזה קיים? מישהו יודע לשם מה זה קיים?

אין למיפלגה אף כלית-קשורת יעיל אחד. מכשיריה הכל-כליים נהרסו עלי-ידי חבורה גדולה של ספילים, מנכ"לים בעלי משכורות-ענק, פרוטקציוניסטים מתנשאים ונעדרי-כישרון, ששמנו ובעטו. העסקנים מיטיבים להכיר את רחובות לונדון וניירורק יותר מאשר את רחובות קריית-שמונה וירוחם.

לא, אין זה גוף הלוחם על חייו. זהו גוף עייף, לאה, תשוש. הוא לא הוכה עלי-ידי איש. הוא הובס עלי-ידי עצמו.

זה אופייני למישטר ישן, ל-ANCIEN REGIME, ערב ירידה מן הבימה.

הטבע אינו טובל חלל ריק, כך אומרים. ככל שמיפלגת העבודה מצטמקת, כן מתקרמים כוחות אחרים, המבקשים לתפוס את מקומה.

הכוח העיקרי הוא, כמובן, הליכוד. יש לו תיאבון, הרבה תיאבון.

קורה משהו מעניין: מכיוון שבמרכזו מתפנה השטח, הליכוד נספג אל תוך המרכז.

פעם היתה תנועת-החרות מיפלגת-שוליים, שהאידיאולוגיה הקנאית שלה גזרה עליה מעמד של מיעוט.

לא עוד. היא מסרה תפקיד כפוי-טובה זה לתנועת-התחייה ובנותיה (וגם אריאל שרון מתעסק, משום-מה, להישאר שם). ואילו המיפלגה הגדולה זה אל המרכז, וזה אל הפיתרונות הפרגמטיים הדרושים במרכז.

אומרים שהיא זה "שמאלה", ששמיר וארנס ידברו עם אש"ף כמיצויות האמריקאים. בוודאי.

אבל מהות התהליך היא הפיכת הליכוד למיפלגת-שילטון קבועה, למפא"י של שנות ה-90.

לא בשל כישרונה המופלג, לא בשל הוורר הכריזמטי של מנהיגיה, לא בשל האופי המלהיב של המסר אשר בפיה — אלא להיפך, חרף כישרונה הדל, חרף חוסר-הכריזמה של מנהיגיה, חרף הבשורה אשר בפיה. היא נספגת אל המרכז מפני ששם יש חלל ריק. וכאשר תגיע למרכז, היא תצטרך להתנהג ולדבר כמו מרכז, כמו מיפלגת-שילטון פלורליסטית, שעליה לספק פיתרונות לבעיות.

הראשון מבין מנהיגי-הליכוד, שיתפוס מה קורה למיפלגה, יוכל גם לתפוס את המנהיגות בה. אולי יהיה זה יצחק שמיר עצמו.

ניתיים ממשיתה האוניה לשקוע. לאט-לאט. לאט-לאט.

רק מי שמודר את גובה המים בתחתית האוניה מרגיש בכך. כל עוד נשאר גשר-הפיקוד מעל לפני המים, יימשך שם המאבק על תפקיד רבי-החובל, על הכובע בעל קישוטי-הזהב.

בסופו של דבר יישאר רק הכובע הזה צף על פני המים.

חת לחפש את הסיבות לשקיעת מיפלגת העבודה מחוצה לה, מוטב לאתרם בתוך המיפלגה עצמה.

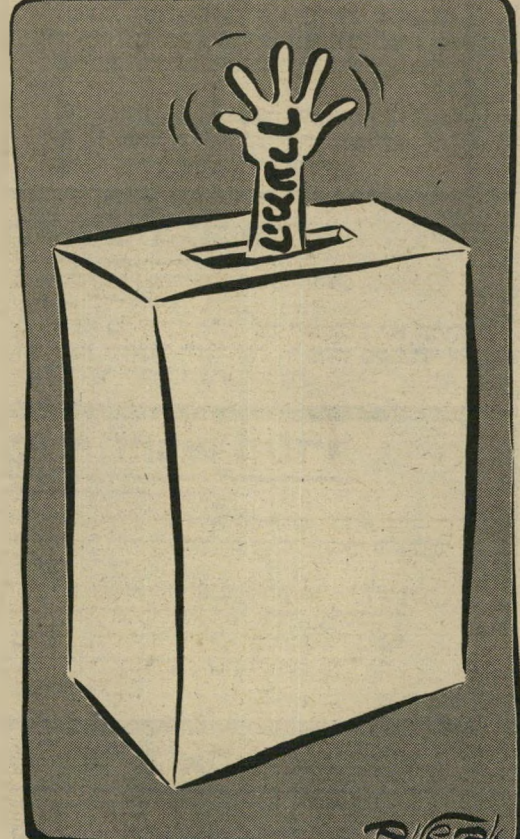
הכל מדברים כיום על "ברקביות". צירוף-מילים נהדר. סיסמת-קסם. מי אינו רוצה בברקביות? מי אינו מבין שהוא ררוש?

כן, בהחלט. אבל... סליחה, מה זה בדק-בית? ברקביות פירושו: לאתר את סיבות התבוסות, את הגורמים העמוקים לשקיעת המיפלגה. ולא כדי לכתוב על כך רוח מרתק, אלא כדי לשנות את הברבים מן היסוד.

האם יש אישיון סימן, ולוא הקטן שבקטנים, המורה שהמיפלגה מוכנה לכך, מסוגלת לכך?
אין לזה זכר!

הבעיות ידועות היטב. מבחינה סוציאלי-דמוגרפית מוזהה המיפלגה עם מעמד שוקע, בעוד שיריבתה העיקרית רוכבת בכיסחה על המוני ישראל החרושה.

מיפלגת העבודה היא מיפלגת הכוחות של אתמול, העייפים,

הצילון!

המצטמקים במיספרם, השבעים, חסרי המוטיבציה, השקועים בעבר, מפני שכל זכויות-היתר שלהם נובעות מהמצב הקיים.

כדי לשנות את המצב, צריכה המיפלגה להיחלץ מן המילכוד הזה ולהכות שורשים חדשים בשיבה החדשה, העולה, המתרבה במיספר, הינאמית, הרעבה מכל הבחינות, החותרת לכיבוש עמדות חברתיות וכלכליות, שפניה אל העתיד.

הכל מובנים זאת. אבל איש אינו יודע איך עושים זאת. איש גם אינו מנסה. לאיש אין פיתרון לבעיות המדינה. לאיש אין בשורה חדשה. איש אינו מסוגל להביא בשורה חדשה אל מקומות-היריבו המתאימים.

מיש. בשורה המבטאת פיתרון לבעייה היסודית. לי-מיפלגה אין מה להגיד.

כאשר מדברים במיפלגת העבודה על ברקביות, מתכוונים בדרך כלל למשהו אחר: להרחת חבורה של עסקנים עלי-ידי חבורה אחרת של עסקנים.

מוכן שהמיפלגה וקוקה לטיהור יסודי בצמרת. שימרון פרס הוכיח סופית שאינו יכול להוביל מיפלגה לניצחון בבחירות. יש לו הרבה תכונות, הוא בעל התמדה וחריצות, אבל אין הוא מסוגל להלהיב המונים, לשאת בשורה, מדיקת, לנצח.

כך גם עמיתו-יריבו, יצחק רבין ושאר הוותיקים.
אבל היכן המנהיגים החדשים?

האם מוטה גור יצית אש בלב ההמונים כרימונה? האם גר יעקובי יעורר את הכיסופים הסמויים בנפש בני נתיבות ואופקים? האם משה שחל יגרום להמונים לעלות על הבאריקות? ואם נתעלם מן התכונות האישיות — האם מישהו מהם מסוגל

אוניה של מיפלגת העבודה שוקעת. זהו מחזה מעצוב מאודי. כי אוניה זו היתה פעם סמינת-הרגל של הצי הפוליטי הישראלי.

אין זו שקיעה דרמטית. לא אירעה שום תפוצצות גדולה. שום טורפדו לא חפר בה חרענק, שרכו חודרים המים בנחשול אדיר.

וזהו שקיעה איטית, כמעט בלתי-מורגשת, כפי ששקעה בשעתו האוניה טיטאניק.

המים חודרים מבעד להרבה חורים קטנים. כל דפנות האוניה כאילו סדוקות.

גרוע מכל: לאיש לא איכפת. עדיין רוקדים בסאלונים. התיז מורת העיפה עדיין מנגנת. על גשר-הפיקוד עומרים כמה קצינים ומדברים על כך ש...צריכים לעשות משהו, שאולי...כראי לכרוך מה קורה שם למטה.

ובינתיים, לאט-לאט, שוקעת האוניה.

אומרים שהתנאי המוקדם לכל מהפכה מוצלחת הוא התפוררות הנפשית של המישטר הקיים.

בספרות ובקולנוע נראה תמיד כאילו מתחוללת המהפכה מפני שכוח אריר חדש מסתער על מיכצרי השילטון וכובש אותם.

המוני פאריס מסתערים על הבאסטיליה. חיילי פטרוגראד עולים על ארמון-החרוף. הקלגסים החומים מתפרעים בחוצות הרפובליקה הווימארית.

אולם הראמות האלה היו תמיד שוליות. כיבוש הבאסטיליה היה מאורע של מה בכך. ארמון-החרוף לא היה אלא בנייד מישדרים גדול וריק, שקומץ חיילים הגן עליו. הצבא הגרמני המעולה והמושמע יכול היה לדכא את ההתפרעויות הנאציות במחירה.

הסיבה האמיתית, העמוקה יותר, של כל מהפכה היא ההתפוררות הנפשית, התת-חברתית, של בעלי המישטר הקודם.

שה להסביר את התופעה, אבל קל להבחין בה. המעמד השליט מתעייף. אין לו עוד הבוח הסנימו הדרוש כדי להתמודד עם אתגרים חדשים.

אין לו מחסור באמצעי-כוח ובמכשירי-כפייה, אבל הוא מאבד את הרצון להשתמש בהם.

יש זמנים חדשים, אתגרים חדשים. יש בעיות חדשות הרורשות פיתרונות חדשים. בקרב המישטר הקיים יש הכוחות האינטלקטואליים הדרושים כדי למצוא פיתרונות, אבל חסרה לו האנרגיה לעשות זאת. המישטר יכול רק לחזור על עצמו, על פיתרונות אתמול ושילשום, הפיתרונות שאבד זמנם ובטל קורכנם.

וכך הולך המצב ורע. הפונקציונרים של המישטר הקיים אינם נעלמים. להיפך. הם קיימים ופעילים מאוד. הם עסוקים כולם באיגון קנוניות הרדיות, בחרישת מזימות, במילחמות על עמדות-כוח אישיות. הם לוחמים בשצף-קצף על פינה זו או אחרת על גשר-הפיקוד, בשעה שהאוניה כולה שוקעת מתחת לרגליהם.

כמה זמן יכול התהליך הזה להימשך? זה תלוי בכמה גורמים.

זה תלוי בנכסים שצבר המישטר הקיים בימי זוהרו. זה תלוי ביכולתו להפעיל את שרידי כוחו הנפשי והמעשי. אבל זה תלוי קודם כל בזמינותו של כוח חדש, תקיף, נמרץ, בעל מוטיבציה חזקה, שיש בפיו פיתרונות חדשים לבעיות, תשובות חדשות לאתי-גרים.

כפי שלימד טרוצקי: לא די בהתנוונותו של המישטר הקיים, דרוש גם מישטר חדש המסוגל לתפוס את מקומו.

מיפלגת העבודה, מיפלגת-השילטון מאז 1933 ועד 1977, שוקעת זה מכבר.

השקיעה התחילה זמן רב לפני שאיכרה את השילטון ב"מהפך", והיא נמשכת מאז.

נדמה שבאחרונה עברה המיפלגה את הנקודה הקריטית, ואין עוד אפשרות לשנות את התהליך.

הבחירות המוניציפליות, שלא היו כלי-כך חשובות כשעצמו, היו סימן-דרך כות.

לא קרה שום דבר דרמטי. הגותים לא עלו על רומא, ההונים לא עלו על אירופה, התורכים לא הגיעו לשערי וינה. הליכוד לא הסתער על מעוזי המערך וכבשם.

המערך פתח את השערים בעצמו. לא היה לו עוד חשק להילחם על המעוזים. הוא לא היה מסוגל לגייס בתוכו את כוחות-הנפש הדרושים למאבק.

הוא לא היה מסוגל למנוע פילוגים בסניפיו, והופעת אנשיו זה נגד זה בכמה מקומות. הוא לא היה מסוגל להדיח מועמדים חסרי-סיכויים, ולהציב במקומם מועמדים מוכשרים ומושכים. הוא לא היה מסוגל להתגייס ברצינות.

במקומות המעטים שבהם היה מסוגל לעשות זאת, הוא ניצח. במקומות שהספיר, בצדק הפסיר.